

BANTUAN KEPADA SEKOLAH AGAMA RAKYAT : SATU KAJIAN SEJARAH DAN TUJUAN ASAL

Oleh:
Azizi Umar *

Abstract

This article discusses the history of the development of Sekolah Agama Rakyat and the aids given by the government to such a school such as the students' opportunity to sit for the national examinations, financial aids per capita etc. It will also talk about the take-over of such schools by the government and the absorption of their teachers to the government schools.

Pendahuluan

Semasa era penjajahan di awal abad ke-20, pendidikan orang-orang Melayu secara umumnya terbahagi kepada dua sistem iaitu sistem aliran tradisional yang mementingkan pelajaran agama sahaja dan sistem aliran kebangsaan yang mementingkan pelajaran akademik semata-mata. Ia telah mendatangkan krisis besar dalam masyarakat umat Islam bukan sahaja di Tanah Melayu bahkan negara-negara umat Islam di seluruh dunia¹.

* Azizi Umar, M.A. adalah pensyarah di Jabatan Pengajian Umum, Universiti Kuala Lumpur (UniKL) Malaysia France Institute, Bandar Baru Bangi Selangor dan merupakan calon Ph.D di Institut Alam dan Tamadun Melayu (ATMA), Universiti Kebangsaan Malaysia, Bangi Selangor.

¹ S.S. Hussain & S.A. Ashraf (1980), *Crisis In Muslim Education*, Cet. 1, Jeddah : Hoder & Stoughton, King Abdul Aziz University, h. 41.

Di Tanah Melayu, jalan penyelesaian telah difikirkan untuk mengatasi masalah tersebut iaitu dengan menyatukan dua sistem yang berbeza ini. Hasil daripada itu, lahir idea perlunya wujud satu sistem persekolahan yang mementingkan kedua-dua perkara tersebut dengan mengintegrasikannya kepada satu sistem persekolahan sahaja².

Sistem pondok telah menerima perubahan daripada sistem *‘umūmi* kepada sistem *nizāmi (madrasah)*³. Perubahan ini adalah rentetan daripada kelemahan sistem sekolah petang atau Sekolah Al-Quran. Tokoh-tokoh ulama Islam yang bersikap radikal dan progresif telah melakukan reformasi dalam bidang pendidikan dengan cara menyebarkan fahaman menerusi tulisan dalam majalah *Al-Imām*⁴. Usaha ini telah berjaya mengasaskan sekolah agama moden bersaing dengan sekolah-sekolah Melayu dan Inggeris yang masih belum meluas pada ketika itu⁵.

Bagi masyarakat tempatan kewujudan sekolah Inggeris memberikan cabaran dalam kehidupan mereka. Kewujudan sekolah-sekolah agama pula telah mewujudkan pertentangan terhadap sistem pendidikan Inggeris⁶. Oleh kerana itu, kewujudan sekolah Inggeris di peringkat awal membuktikan kebenaran rancangan Inggeris untuk mencabar institusi masyarakat yang sedia ada.

² Ismail Raji al-Faruqi (1982), *Islamization Of Knowledge*. Washington : International Institute Of Islamic Thought, h. 10.

³ Abdullah Ishak (1995), *Pendidikan Islam dan Pengaruhnya di Malaysia.*, Cet.1, Kuala Lumpur : DBP, KPM, h. 196.

⁴ Rahim Osman (ed.) (t.t.), “Madrasah Masyhur Al-Islamiyyah, Pulau Pinang”, *Islam di Malaysia* , Kuala Lumpur : Persatuan Sejarah Malaysia, h. 77.

⁵ Nabir Haji Abdullah (1976), *Maahad Il Ihyā Assyariyyat Gunung semanggol 1934-1959*. Cet. 1, Kuala Lumpur : Jabatan Sejarah UKM, h.18.

⁶ Muhd Nur Manuty, “ Perkembangan Pendidikan di Malaysia : Beberapa Andaian Kritis Terhadap Pemikiran-pemikiran Asas dalam Perspektif Sejarah”, *Jurnal Pendidikan Islam*, Oktober 1984, Bil. 2, h. 47.

Sejarah Sekolah Agama Rakyat

Sekolah-sekolah Menengah Agama atau *madrasah* dalam negara hari ini boleh dibahagikan kepada beberapa jenis. Pembahagian ini termasuk bagi peringkat rendah. Berdasarkan kutipan dan pelbagai pandangan, penulis membahagikan sekolah agama kepada empat iaitu ;

- i Sekolah Menengah Kebangsaan Agama di bawah pentadbiran Kementerian Pendidikan.
- ii Sekolah Menengah/Rendah Agama di bawah Kuasa Negeri. Sekolah ini terdapat tiga bentuk, pertama, di bawah pentadbiran negeri melalui badan berkanun, kedua, ditadbir oleh Jabatan Hal Ehwal Agama Islam Negeri dan ketiga, diselaraskan oleh Majlis Agama Islam dan Zakat Negeri. Ketiga-tiga bentuk pentadbiran ini mengandungi aspek pentadbiran yang berbeza kerana ia berkait dengan enakmen yang telah diluluskan.
- iii Sekolah Menengah/Rendah Agama Swasta di bawah milik syarikat, pertubuhan dan persendirian.
- iv Sekolah Menengah/Rendah Agama Rakyat di bawah kawalan Jawatankuasa Pengelola Sekolah atau masyarakat tempatan.

Tumpuan penulisan ini ialah sekolah jenis yang keempat. Sekolah tersebut tidak diletakkan di bawah kuasa Kerajaan British pada zaman sebelum merdeka. Begitu juga pada hari ini masih belum dikawal oleh mana-mana kementerian dari sudut pentadbirannya.

Perkembangan SAR kemudiannya merosot sebagaimana yang pernah berlaku ke atas sistem pengajian pondok. Faktor-faktor kemerosotan dapat dibahagikan kepada dua iaitu faktor dalaman dan luaran. Faktor dalaman ialah masalah sistem penyelarasan pentadbiran sekolah, kelayakan guru, kurikulum dan sistem pengurusan kewangan. Manakala faktor luaran ialah kelemahan pemimpin pelajaran, kurang minat ibu bapa, tiada pengiktirafan, cabaran sekolah aliran Melayu, pertukaran sekolah kepada aliran biasa dan tidak puas hati penuntut itu sendiri dari sudut jaminan ekonomi.

Peluang Mengambil Sijil Peperiksaan Kebangsaan

Sijil Agama yang diperkenalkan di Kolej Islam Malaya iaitu Sijil Tertinggi Kolej Islam Malaya dianggap sijil agama pertama yang diiktiraf oleh kerajaan sehinggalah akhir dekad 1960-an. Bagaimanapun, dalam tahun 1960-an, pelajar-pelajar sekolah agama telah diberi kesempatan untuk mengambil peperiksaan Sijil Rendah Pelajaran (SRP), Sijil Pelajaran Malaysia (SPM) dan Sijil Tinggi Persekolahan Malaysia (STPM). Sekolah agama pada masa ini masih belum mempunyai kurikulum kebangsaan tetapi pelajar-pelajarnya telah mula memasuki instrumen polisi kerajaan melalui sistem peperiksaan yang diadakan. Ini terbukti apabila peperiksaan STPM dalam tahun 1971 merupakan satu pembaharuan kepada pelajar sekolah agama untuk memasuki universiti.

Mereka akan meninggalkan sekolah tersebut apabila berjaya dalam peperiksaan tersebut. Pihak Jabatan Agama telah sedar dan mengambil inisiatif membuat perubahan dalam sistem persekolahan agama dengan memperkenalkan peperiksaan tersebut. Oleh sebab itulah sistem peperiksaan tersebut telah dilaksanakan lebih awal di Kolej Islam Malaya iaitu sejak tahun 1962 lagi⁷. Peluang dan masa depan pelajar-pelajar adalah sama sepertimana pelajar-pelajar lain apabila mereka tamat pengajian tinggi, malah lapangan pekerjaan mereka lebih luas di mana mereka boleh menjawat jawatan-jawatan biasa di samping jawatan-jawatan yang berkaitan dengan agama. Dengan itu, pengajiannya mampu menghadapi cabaran zaman dan memenuhi keperluan negara⁸.

Bantuan Perkapita

Dalam Laporan Barnes 1951, perkembangan SAR berjalan seperti biasa tanpa apa-apa peruntukan dalam Undang-undang Persekutuan. Dalam perbahasan parlimen pada tahun 1951, seorang ahlinya mencadangkan kepada kerajaan agar mempertimbangkan kewujudan beberapa buah

⁷ Mokhtar Shafie (bekas YDP Persatuan Pelajar KIM), *wawancara*, 8 Februari 2001.

⁸ Kementerian Pelajaran Malaysia (1977), *Sekolah Menengah Kebangsaan (Agama)*, Kuala Lumpur : Bahagian Pelajaran Agama Islam, KPM, h. 4.

sekolah agama tersebut yang diusahakan secara persendirian tanpa terikat dengan dasar-dasar kerajaan⁹.

Menurut Ordinan 1957 (berasaskan Laporan Razak), terdapat peruntukan undang-undang yang membenarkan bantuan kerajaan pusat kepada sekolah agama¹⁰. Ordinan ini adalah hasil daripada satu laporan yang dikenali Laporan Jawatankuasa Menimbang Bantuan Kewangan Kepada Sekolah Agama Islam Bukan Kerajaan. Jawatankuasa tersebut telah menyarankan bantuan subsidi untuk menampung pembiayaan pentadbiran sekolah tersebut di samping beberapa cadangan-cadangan lain¹¹. Atas tujuan tersebut, satu jawatankuasa telah dibentuk iaitu Jawatankuasa Menimbang Bantuan Kewangan Kepada Sekolah Agama Islam Bukan Kerajaan pada tahun 1956¹².

Penyata Jawatankuasa Menimbang Bantuan Kerajaan pada tahun 1956 tersebut telah mencadangkan bantuan setiap orang murid dalam masa setahun seperti dalam jadual di bawah. Kadar tersebut berubah pada tahun 1977, 1983 dan kali terakhir berubah pada tahun 1996. Jawatankuasa ini telah membuat lawatan ke Sekolah-sekolah Agama Rakyat di seluruh negeri kecuali Sabah dan Sarawak dari 5 Ogos 1956 hingga 14 Otober 1956¹³. Hasil laporan tersebut, cadangan kadar bantuan telah dilaksanakan

⁹ *Legislative Councillor's Oath (Motion Reports On Education stending in the name of the Member for Education, adjourned on the 19 September 1951)* (Kuala Lumpur, 21 November 1951), h. 258. (Ahli Parlimen yang mengemukakan usul ini ialah Enche Muhammad Yusuf bin Ahmad)

¹⁰ Federation Of Malaya, *The Education Ordinance 1957*, No. 2 of 1957, Part II, Section 38 (2), h. 47.

¹¹ Federation of Malaya, *Report Of The Comettee To Consider Financial Aids To Non – Government Islamic Religious Schools*, 1956, Bab VII, No. 60 - 63, h. 7.

¹² Jawatankuasa ini dipengerusikan oleh Timbalan Menteri Sumber Asli dan Tempatan, Enche' Abdul Rahman bin Haji Talib. Ia turut disertai oleh Raja Musa Raja Mahadi (Presiden Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu, Perak), Tuan Haji Hassan bin Haji Yunus, Tuan Haji Ahmad Hussain, Enche' Salleh Osman , Enche' Abdul Hamid Mahmud, Tuan Haji Ahmad Maliki, Tuan Haji Hussain Dol dan Tuan Syed Ja'afar Albar.

¹³ Federation of Malaya, *Report Of The Comettee To Consider Financial Aids To Non – Government Islamic Religious Schools* (1956), Appendix 'A', hh. 12 – 14.

kepada sekolah-sekolah tersebut bermula pada tahun 1959. Polisi bantuan ini sebenarnya telah dilaksanakan oleh Inggeris sejak tahun 1875¹⁴.

Dalam Laporan Rahman Talib, bantuan kewangan kepada sekolah menengah telah diberikan mulai 14 Jun 1957¹⁵. Sistem bantuan separuh ini diberikan sebagai langkah sementara sehinggalah akhir 1961¹⁶. Sekolah-sekolah tersebut diberitahu bahawa mereka boleh dan akan menerima bantuan penuh mulai 1 Januari 1962¹⁷. Pemberian tersebut dengan syarat mereka memenuhi syarat-syarat yang telah ditetapkan oleh Menteri Pelajaran dalam Peraturan (Kursus-kursus Pengajian) Sekolah 1956¹⁸. Konsep bantuan yang timbul pada masa ini ialah bantuan separuh dan bantuan penuh digunakan.

Menurut Laporan Rahman Talib 1960, Prof. Khoo Kay Kim, seorang ahli sejarah berpendapat pada dasarnya tiada perbezaan antara Laporan Rahman Talib 1960 dengan Penyata Razak. Dari segi pelaksanaan, satu langkah besar yang diambil di bawah laporan tersebut ialah percubaan oleh kerajaan untuk menyerap berbagai jenis sekolah agama.

Dalam Akta Pelajaran 1961, satu akta telah dipinda bagi membolehkan Menteri Pelajaran berkuasa dalam menimbangkan bantuan kepada sekolah-sekolah agama. Bantuan ini diberikan dengan syarat sekolah tersebut mengutamakan pelajaran agama semata-mata¹⁹. Bantuan tahunan ini telah diberikan secara terus menerus berdasarkan akta tersebut mulai tahun 1959²⁰.

¹⁴ T.R. Doraisamy (1969), *150 Years Of Education In Singapore*, Cet. 1, Singapore : TTC Publication Board Teacher's Training College Paterson Road, h. 13.

¹⁵ Federation of Malaya, *Report of The Education Review Committee 1960* (Kuala Lumpur : Caxton Press Ltd., 1957,), Bab VIII, No. 159, h. 28.

¹⁶ *Ibid*, No. 164 (b), h. 29.

¹⁷ *Ibid*, No. 164 (a).

¹⁸ *Ibid*. No. 162, h. 29.

¹⁹ Kementerian Pelajaran, *Laporan Bahagian Pelajaran Ugama*, h. 7.

²⁰ Senarai jumlah bantuan tahunan yang diberikan oleh kerajaan kepada SAR boleh dilihat dalam *Laporan Mengenai Pelaksanaan Dasar Pelajaran Terhadap Pelajaran Agama Islam Mengikut Syor-syor Penyata Razak 1956*, dan *Jawatankuasa Penyemak Pelajaran 1960*, Bab V, h. 19.

Bantuan per kapita yang diberikan tidak mencukupi untuk menampung perbelanjaan pentadbiran sekolah. Banyak cadangan dan desakan telah dibuat agar pihak kerajaan mempertimbangkan penambahan kadar bantuan ini²¹. Bahkan ada cadangan agar memberikan bantuan penuh kepada sekolah tersebut sebagaimana sekolah-sekolah Cina, Tamil dan Inggeris. Cadangan bantuan penuh tersebut adalah berdasarkan Akta Pelajaran 1961²².

Perkara ini juga diakui oleh Allahyarham Tan Sri Prof. Abdul Jalil Hassan apabila beliau mengatakan Kementerian Pelajaran bercadang untuk memberikan bantuan penuh kepada sekolah-sekolah Menengah Agama Rakyat sama seperti sekolah-sekolah menengah bantuan kerajaan yang lain. Bantuan penuh ini akan diberikan kepada sebuah sekolah menengah agama di tiap-tiap negeri sebagai permulaan.

Hal ini berdasarkan kepada Akta Pelajaran 1961 yang mana sekolah-sekolah Menengah Agama Rakyat ini dikategorikan dalam Sekolah-sekolah Menengah Khas sebagaimana yang terdapat dalam akta tersebut²³. Bantuan ini dapat dibuktikan dengan pembinaan Kolej Islam Malaya sebanyak RM 2.5 juta melalui bantuan Kerajaan Persekutuan²⁴. Pemberian bantuan ini dengan syarat Kolej tersebut dijadikan yayasan pelajaran tinggi yang mengutamakan pelajaran agama Islam²⁵.

Bagaimanapun dalam Laporan Jawatankuasa Kabinet 1979, ia langsung tidak menyentuh perkembangan atau cadangan berkaitan

²¹ Federation of Malaya, *Parliamentary Debates Dewan Ra'ayat*, Volume IV, No. 28, 13 December 1962, Thursday, hh. 2967.

²² Federation Of Malaya, , *Act of Parliament, Education Act 1961*, Chapter 3, No. 43 of 1961, Section 23 dan 24, h. 231.

²³ Federation Of Malaya, *Act Of Parliament, Education Act 1961*, No. 43 of 1961, Chapter 4, Bab 25 (1) (a), h. 231.

²⁴ Kementerian Pelajaran Malaysia, *Laporan Mengenai Perlaksanaan Dasar Pelajaran Terhadap Pelajaran Agama Islam Mengikut Syor-syor Penyata Razak 1956, dan Jawatankuasa Penyemak Pelajaran 1960*, h. 24.

²⁵ Federation of Malaya, *Parliamentary Debates Dewan Ra'ayat*, 14 October 1964, h. 2199 (Pembentangan Anggaran Perbelanjaan (Tambahan) (Bil. 2) Pembangunan Pecahan Kepala 20 dan lihat juga Federation Of Malaya, *Act Of Parliament, Education Act 1961*, No. 43 of 1961, Chapter 4, Bab 25 (1) (f), h. 232.

bantuan kewangan kepada SAR. Kadar bantuan yang sedia ada tidak pernah disemak untuk diubahsuaikan dengan kenaikan taraf perbelanjaan hidup. Desakan-desakan terus ditimbulkan dalam parlimen sehinggalah akhirnya kerajaan bersetuju dengan kadar tersebut pada tahun 1977²⁶. Bantuan ini diberikan bertujuan membayar gaji dan elaun guru serta lain-lain perbelanjaan sekolah. SAR peringkat rendah hanya menerima bantuan wang sahaja manakala di peringkat menengah boleh menerima bantuan wang dan bantuan buku teks²⁷. Pemberian bantuan tersebut diberikan dua kali setahun berdasarkan sekolah-sekolah yang mempunyai ciri-ciri berikut :

- i Sekolah itu didirikan atas daya usaha rakyat atau masyarakat itu sendiri.
- ii Jawatan-jawatan guru dan kakitangan kerajaan bagi sekolah itu tidak diwujudkan oleh kerajaan.
- iii Sekolah itu diakui oleh kerajaan Negeri/ Majlis atau Jabatan Agama Islam Negeri sebagai SAR.
- iv Sekolah itu mempunyai Lembaga / Jawatankuasa Pentadbirannya.
- v Bilangan murid tidak kurang 35 orang.
- vi Waktu belajar tidak kurang dua jam setengah dengan menggunakan sukatan pelajaran agama dan mengikut Undang-undang Peraturan Sekolah.

Bagi kadar per kapita yang terakhir iaitu pada tahun 1996, 70 % daripada bantuan tersebut diberikan khusus untuk gaji dan elaun guru. Selebihnya digunakan untuk pembangunan dan keperluan sekolah. Ini menunjukkan bahawa kebajikan kepada guru-guru merupakan asas penting dalam pemberian bantuan per kapita. Sejarah bantuan per kapita sebenarnya telah diasaskan pada zaman British lagi iaitu pada tahun 1956 dan dimulakan di awal kemerdekaan pada tahun 1959.

²⁶ Federation of Malaya, *Parliamentary Debates Dewan Ra'ayat*, II, Bil 60, Parlimen Keempat, Penggal Kedua, 26 November 1976, hlm. 6284 – 6285 dan Kementerian Pelajaran, *Laporan Bahagian Pelajaran Ugama*, h. 19.

²⁷ Fail Bahagian Pelajaran Ugama, Kementerian Pelajaran Malaysia, 1979. K.P (5) 0111 / 39.

Selain memberikan bantuan per kapita, kerajaan juga telah memberikan bantuan dalam bentuk bantuan pembaikan kecil, bantuan modal, pinjaman buku teks, pemberian buku untuk kegunaan perpustakaan, memberikan pinjaman guru kepada sekolah agama²⁸. Dalam sejarah perkembangan sistem pendidikan Islam, tenaga sukarela rakyat sudah banyak dikorbankan. Namun kedudukan sekolah-sekolah agama tetap sama, terutamanya masalah infrastruktur. Saluran kewangan yang diberikan secara terus menyebabkan proses pelaburan duit tidak wujud dan sentiasa tidak mencukupi. Ia menjadikan sekolah-sekolah hanya mengharapkan bantuan kerajaan semata-mata selain mengharapkan sumbangan orang ramai dan dermawan.

KADAR BANTUAN PER KAPITA

Jadual 1 : Kadar Perkapita 1956

Bil	Peringkat	Jumlah Perkapita
1	Rendah	RM 10.00
2	Menengah Rendah	RM 14.00
3	Menengah Atas	RM 20.00

Jadual 2 : Kadar Perkapita 1977

Peringkat	Jumlah Perkapita
Rendah	RM 20.00
Menengah Rendah	RM 30.00

²⁸ Kementerian Pendidikan (1995), *Buku Laporan Lawatan YB Dato' Seri Najib Tun Razak ke Bahagian Pendidikan Islam pada 4 Julai 1995*, Kuala Lumpur : Bahagian Pendidikan Islam, h. 4.

Menengah Atas	RM 40.00
---------------	----------

Jadual 3 : Kadar Perkapita 1983

Peringkat	Jumlah Perkapita
Rendah	RM 30.00
Menengah Rendah	RM 45.00
Menengah Atas	RM 60.00

Jadual 4 : Kadar Perkapita 1996

Peringkat	Jumlah Perkapita
Rendah	RM 60.00
Menengah Rendah	RM 90.00
Menengah Atas	RM 120.00

Pengambilalihan

Desakan pengambilalihan telah disuarakan dalam Seminar Pendidikan Islam Malaysia kali yang pertama pada tahun 1972. Desakan ini diteruskan lagi dalam seminar yang sama kali kedua pada tahun 1976²⁹. Terdapat juga kutipan yang ditemui mengatakan desakan pengambilalihan tersebut telah disuarakan lebih awal dalam beberapa persidangan sebelum itu lagi iaitu pada tahun 1965, 1966 dan 1967. Malangnya hasil daripada tiga persidangan besar yang diadakan, ia masih belum memperlihatkan sebarang keputusan yang positif.

²⁹ Muda @ Ismail Abdul Rahman, Dr., (1993) *Pendidikan Islam di Malaysia*, Bangi : UKM, Cet. 2 , h. 11.

³⁰ Federation of Malaya, *Parliamentary Debates Dewan Ra'ayat*, Second Session of The Second Parliament of Malaysia, Volume II, No. 45, 22 Disember 1965, Tuesday, h. 6617.

Satu jawapan daripada Kementerian Pendidikan semasa Persidangan Dewan Rakyat pada tahun 1965, pihaknya sedang berusaha untuk menyusun sekolah-sekolah agama di seluruh negara³⁰. Walaupun pihak kementerian tidak menyebut secara langsung tentang cadangan pengambilalihan tetapi cadangan penyusunan yang sedang diusahakan itu adalah diertikan sebagai pengambilalihan.

Kerajaan sebenarnya telah bersetuju untuk mengambil alih Kolej Islam Malaya pada 1 Januari 1967 sebagai langkah permulaan³¹. Ia telah dijadikan Kolej Islam Kelang yang menjalankan pengajian peringkat menengah dan dijadikan contoh pertama sekolah-sekolah yang diambil alih oleh Kementerian Pelajaran. Pengambilalihan kolej ini bermula pada awal Januari 1967 berdasarkan Undang-undang Pelajaran 1961, bab 25 (1) (f)³². Ia telah mewujudkan Tingkatan 6 sebagai ganti kepada kursus persediaan.

Selepas itu, timbul usaha-usaha untuk mengambil alih dari setiap negeri sebuah sekolah agama terbesar untuk dijadikan sekolah agama pusat dengan melihat contoh Kolej Islam di Kelang. Tetapi usaha ini gagal kerana tiadanya penyusunan konkrit tentang pengambilalihan tersebut dan kurang kerjasama daripada pihak negeri. Masing-masing bimbang untuk menyerahkan sekolah-sekolah mereka.

Pengambilalihan SAR telah bermula pada 1 Januari 1977 serentak dengan Sekolah-sekolah Agama Negeri melalui satu keputusan yang telah dibuat oleh kabinet³³. Pengambilalihan sekolah-sekolah tersebut termasuk dalam Rancangan Malaysia Ketiga (1976 - 1980). Cadangan tersebut telah dibincangkan dalam mesyuarat kabinet pada 2 Julai 1975. Mengikut maklumat dari Kementerian Pelajaran, objektif pengambilalihan Sekolah-sekolah Menengah Agama ialah memberi peluang pelajar-pelajar

³¹ Federation of Malaya, *Parliamentary Debates Dewan Ra'ayat*, Volume III, No. 22, Sesi III, Parlimen 2, 27 Januari 1967, h. 3502.

³² Federation of Malaya, *Parliamentary Debates Dewan Ra'ayat*, Volume III, No. 22, Sesi III, Parlimen 2, 27 Januari 1967, h. 3502.

³³ Kementerian Pelajaran Malaysia, *Laporan Bahagian Pelajaran Ugama* (Kuala Lumpur : Bahagian Pelajaran Ugama, 1978), h. 15.

mendapat pelajaran kebangsaan yang cukup di samping pengajaran agama, Bahasa Arab dan penekanan identiti keislaman. Pengambilalihan bertujuan meningkatkan mutu pelajaran dan pengajaran agama Islam sehingga satu sukatan pelajaran agama Islam yang baru telah disusun semula. Ia kemudiannya telah dilaksanakan di sekolah-sekolah tersebut³⁴.

Walaupun kerajaan menerima desakan yang kuat, namun pada peringkat awalnya, Kementerian Pelajaran tidak bercadang untuk mengambil alih. Ini adalah disebabkan beberapa kesulitan seperti soal pemilikan tanah, perlembagaan, kelayakan guru dan perbelanjaan³⁵. Usaha pengambilalihan telah dilaksanakan juga bagi memenuhi hasrat dan desakan ibu bapa selain daripada kesatuan guru-guru agama dan beberapa pertubuhan Islam. Akhirnya sebanyak 11 buah SAR telah berjaya diambil alih.

³⁴ Malaysia, *Penyata Rasmi Parlimen, Dewan Rakyat, Parlimen Keempat, Penggal Ketiga, III, Bil. 1, Isnin, 28 Mac 1977*, Jawapan Soalan-soalan Mulut, No. 33, hal. 531 (Soalan berkenaan dengan tujuan pengambilalihan telah dikemukakan oleh Tuan Haji Abdul Wahab bin Yunus dan dijawab oleh Menteri Pelajaran pada masa tersebut iaitu Dr. Mahathir Mohammad)

³⁵ Dewan Rakyat, *Penyata Rasmi Parlimen, Parlimen Keempat, Penggal Pertama, I, Bil. 68, 20 November 1975*, hh. 7633 –7634.

Jadual 5 : Senarai Sekolah Yang Diambil Alih Pada Tahun 1977

NEGERI	NAMA SEKOLAH
Perlis	SMKU °Alawiyyah, Arau SMKU °Alawiyyah (P), Kangar
Pulau Pinang	SMKU Al-Irshad, Padang Menora
Kelantan	SMKU Na°im Li al-Banat, Langgar ³⁶ SMKU Falahiah, Pasir Pekan ³⁷
Trengganu	SMKU Tok Jiring, Kuala Terengganu ³⁸
Selangor ³⁹	SMKU Ma°had Hamidiah, Kajang
Negeri Sembilan	SMKU Tinggi Seremban ⁴⁰
Melaka	SMKU Sultan Muhammad, Batu Berendam SMKU Sharifah Rodiah, Telok Mas ⁴¹
Johor	SMKU Ma°had Muar, 97, Jln. Junid, Muar

Sumber : Laporan Bahagian Pelajaran Ugama 1978 dan
Penyelidikan Penulis

Penentangan Dan Kegagalan Pengambilalihan

Walaupun usaha pengambilalihan ini satu usaha yang baik bagi mempertingkatkan SAR, namun permasalahan tetap wujud. Antara

³⁶ Jabatan Pelajaran Negeri Kelantan, *Laporan Tahunan*, 1977, h. 96.

³⁷ *Ibid.* dan *Buku Cenderamata Menyambut 10 Tahun Yayasan Pengajian Tinggi Islam Kelantan (YPTIK)*, pada 16 - 18 Julai 1979, h. 75.

³⁸ Normah Binti Ngah (1992), "Sekolah Menengah Kebangsaan Agama Tok Jiring : Suatu Kajian Tentang Sejarah Dan Peranannya Dalam Biding Pendidikan di Trengganu" (Latihan Ilmiah, Normah Binti Ngah, Fakulti Usuluddin UM, Kuala Lumpur), h. 79.

³⁹ Jabatan Pelajaran Negeri Selangor (1977), *Laporan Tahunan*, h. 75. (Senarai ini tidak termasuk Kolej Islam Kelang walaupun Kolej ini berada dalam Negeri Selangor).

⁴⁰ Jabatan Pelajaran Negeri Sembilan (1977), *Laporan Tahunan*, h. 32.

⁴¹ Jabatan Pelajaran Negeri Melaka (1977), *Laporan Tahunan*, h. 52.

kesulitan yang berlaku dalam usaha tersebut ialah kerjasama pihak-pihak berkaitan, jenis pemilikan tanah dan sekolah, perlembagaan, wujudnya pengiktirafan luar negeri, ketidakyakinan pihak sekolah, permasalahan sekolah yang telah diambil alih, kelemahan pentadbiran sekolah dan kekurangan subjek agama dan bahasa Arab serta kecenderungan keutamaan pengajaran yang menuju kepada aliran sains.

Ketiadaan sekolah yang diambil alih adalah kerana pihak negeri masih tidak yakin dengan pengambilalihan tersebut⁴². Antara negeri tersebut ialah Kedah, Perak dan Pahang. Di Perak sebagai contohnya, Sekolah 'Izzuddin Shah dan Raja Ta'iyah hampir pasti diambilalih dan diserahkan kepada pihak kementerian. Namun, ia gagal apabila tidak dipersetujui oleh pihak berkuasa negeri.

Selain itu, dua buah sekolah milik pihak berkuasa negeri Kedah iaitu Maktab Mahmud Alor Setar bagi lelaki dan perempuan antara sekolah yang kuat mempertahankan sekolah tersebut daripada usaha pengambilalihan. Ini terbukti apabila polisi kerajaan pada masa itu mengecualikan hanya dua buah sekolah tersebut untuk melaksanakan polisi tersebut⁴³. Bagaimanapun, atas dasar tanggungjawab yang besar, pihak kementerian memberikan bantuan gaji semua guru dua buah sekolah tersebut mulai 1978⁴⁴. Desakan pengambilalihan telah timbul sekali lagi pada tahun 1992 sehingga pakar pendidikan, Tan Sri Awang Had Salleh pernah mencadangkan kepada kerajaan agar semua sekolah-sekolah tersebut diletakkan di bawah pentadbiran Kementerian Pendidikan⁴⁵.

Pada tahun 1996, peranan telah dimainkan oleh Kementerian Pendidikan melalui Bahagian Perancangan & Penyelidikan Dasar Pendidikan (BPPDP) dan Jabatan Pendidikan Islam & Moral dengan

⁴² Ahmad Abdul Rahman, *wawancara*, 3 Disember 2001. (bekas Penolong Pengarah di Bahagian Pelajaran Agama dan terlibat secara langsung dalam proses pengambilalihan SAR pada tahun 1977)

⁴³ Fail Bahagian Pelajaran Agama (1979), Kementerian Pelajaran Malaysia, K.P (5) 0111 / 39.

⁴⁴ Bahagian Pendidikan Islam dan Moral, *Buku Taklimat Bahagian Pendidikan Islam kepada YB. Datuk Abdullah Haji Ahmad Badawi, Menteri Pelajaran*, 23 Ogos 1984 h.14.

⁴⁵ Lihat *Utusan Malaysia*, 23 September 1992, h. 15.

membuat penyelidikan ke seluruh negeri untuk melakukan kajian terhadap Sekolah-sekolah Agama Rakyat⁴⁶. Dalam kajian ini, pihak jawatankuasa telah mencadangkan kepada kerajaan agar Kementerian Pendidikan menjadikan Sekolah-sekolah Agama Rakyat sebagai Sekolah Menengah Bantuan Kerajaan berdasarkan Akta Pendidikan 1996. Bagaimanapun kajian yang memakan belanja yang besar itu, tidak sedikitpun memberikan perubahan besar kepada kemajuan SAR. Sekolah-sekolah tersebut kekal sepertimana yang sedia ada.

Pengambilalihan Sekolah Al-Quran

Pengambilalihan sebenarnya pernah dilakukan ke atas Sekolah Al-Quran pada zaman penjajahan British. Langkah pengambilalihan dilaksanakan kerana kegagalan Inggeris menubuhkan Sekolah Melayu pada awal kurun ke-19M. Pada tahun 1854M, sebuah badan Pengarah di India iaitu *British East Indian Company* telah mengeluarkan arahan supaya Inggeris menyambung semula usaha-usaha menubuhkan Sekolah Melayu di Melaka. Usaha dibuat dengan mengambil alih sekolah yang sedia ada iaitu Sekolah Al-Quran. Hanya peringkat pengajian sahaja berbeza di mana SAR pada ketika itu di peringkat menengah manakala Sekolah Al-Quran pula di peringkat rendah⁴⁷.

Sejak tahun 1875, kebanyakan pentadbiran Sekolah Al-Quran telah diambil alih sepenuhnya dengan membiayai pengajiannya⁴⁸. Bantuan penuh diberikan dengan syarat sekolah tersebut mengadakan matapelajaran yang bermatlamatkan 3M iaitu menulis, membaca dan mengira di samping matapelajaran Jawi dan Pelajaran Agama termasuk pelajaran Al-Quran.

⁴⁶ Bahagian Perancangan dan Penyelidikan Dasar Pendidikan dengan kerjasama Jabatan Pendidikan Islam dan Moral, *Buku Laporan Kajian Status SMAR* (Kuala Lumpur : Disember 1996), h. 47. (Dalam laporan kajian ini 94% (416 daripada 490 orang) bersetuju agar SMAR dijadikan Sekolah Bantuan Kerajaan anjuran Kementerian).

⁴⁷ Abdullah Ishak, Dr., (1989), *Sejarah Perkembangan Pelajaran dan Pendidikan Islam*, Cet. 1, Petaling Jaya : Al-Rahmaniah, Badan Dakwah & Kebajikan Islam Malaysia, h. 66.

⁴⁸ Kementerian Pelajaran Malaysia (1972), *Laporan Mengenai Perlaksanaan Dasar Pelajaran Terhadap Pelajaran Agama Islam Mengikut Syor-syor Penyata Razak 1956, dan Jawatankuasa Penyemak Pelajaran 1960*, Bab 1, Kuala Lumpur : DBP, h. 1.

Peringkat permulaan, pelajaran Al-Quran dijadikan pelajaran asas dalam kurikulum persekolahan kemudiannya bertukar kepada pelajaran sampingan dan disenaraikan dalam kurikulum tambahan sahaja⁴⁹. Lama-kelamaan, perjalanan sekolah berubah corak. Waktu persekolahan dibahagikan kepada dua sesi iaitu ; sesi pagi disebut sekolah Melayu dan sesi petang diajar pelajaran Agama dan dinamakan 'sekolah petang'. Pengasingan masa ini, merupakan suatu konsep baru yang cuba diorientasikan dalam usaha pemisahan ilmu agama dan bukan agama. Situasi pengasingan masa ini berjalan terus di negeri-negeri Tanah Melayu pada masa itu.

Pengulangan sejarah ini juga boleh dilihat pada tahun 1920 apabila Kerajaan British telah mengambil alih peranan tersebut daripada *British East India Company*. Ini adalah disebabkan tanggungjawab pentadbiran sebelum itu diserahkan kepada swarakat tersebut dan sumbangannya diterima daripada

Penyerapan G

Dalam Pendidikan telah membekukan bantuan per kapita kepada Sekolah Agama Rakyat (SAR). Serentak dengan itu, kementerian mencadangkan kepada pelajar-pelajar SAR agar bertukar ke sekolah kebangsaan yang sedia ada dan menyeru kepada guru-guru SAR memohon memasuki perkhidmatan pendidikan di sekolah-sekolah di bawah kementerian.

Seandainya langkah penyerapan hendak dilaksanakan, kementerian pendidikan tidak sewajarnya membuat pengarahannya tersebut. Ini berdasarkan kepada kuasa autoriti dari sudut undang-undang di mana ia bukan di bawah bidang kuasa mereka sebaliknya di bawah kuasa kerajaan negeri dan raja-raja. Dari segi undang-undang dan pentadbiran, kementerian tidak boleh

⁴⁹ M.A. Rauf (1987), *Ikhtisar Sejarah Islam dan hubungannya yang khusus dengan Semenanjung Malaysia*, terj. ,Edisi 2, Petaling Jaya : Fajar Bakti Sdn. Bhd., h. 128.

menyerap SAR dengan mudah tetapi boleh membuka permohonan dan memberikan tawaran kepada guru-guru SAR untuk berkhidmat dengan kementerian sepertimana yang telah dilaksanakan. Bagaimanapun penulis bersetuju hak kementerian dalam menyelesaikan masalah ini kerana ia juga adalah sebahagian daripada hal ewal pendidikan yang menjadi tanggungjawabnya. Pemahaman tentang tanggungjawab mengikut Perlembagaan menimbulkan masalah besar dalam menyelesaikan masalah berkaitan dengan SAR.

Satu sejarah yang mungkin paling dekat dengan suasana penyerapan yang berlaku sekarang ialah sejarah penyerapan Kolej Islam Malaya yang pada masa itu bertaraf universiti Islam dan mengeluarkan Sijil Tertinggi Kolej Islam Malaya. Keluaran dan graduan sijil ini layak untuk menyambung pelajaran ke Al-Azhar, Mesir. Pada tahun 1967, Kolej Islam Malaya (KIM) telah berpindah ke Petaling Jaya sebagai persiapan penubuhan Univerisiti Islam yang diperjuangkan oleh golongan reformis. Pada masa yang sama, golongan nasionalis juga memperjuangkan sebuah universiti kebangsaan yang akhirnya tertubuh UKM. Kementerian mengambil langkah dengan menyerap KIM ke dalam organisasi sebuah universiti yang akhirnya menjadi sebuah fakulti pengajian Islam. Cita-cita menubuhkan sebuah universiti Islam tidak tercapai.

Secara umumnya dalam sejarah perkembangan SAR, istilah bantuan berbeza antara masa dengan masa yang lain. Bantuan yang diberikan seperti naik taraf, pengasingan, penukaran, penyerahan, pengawalan, penyusunan, penyelarasan, bantuan, pengambilalihan dan penyerapan. Setiap istilah mempunyai makna dan maksud yang berbeza dalam sesuatu keadaan dan mungkin sama dalam keadaan-keadaan yang tertentu. Ia juga disandarkan kepada beberapa instrumen SAR seperti golongan pentadbir, pengurusan, kewangan, waktu belajar, pelajaran, peringkat pengajian, pengeluaran sijil, ibu bapa, guru-guru dan pelajar.

Saranan dan Cadangan

Penulis menggariskan beberapa cadangan hasil daripada kajian yang telah dibuat berdasarkan pengamatan menggunakan analisa kualitatif dari pelbagai aspek. Antara cadangan-cadangan penting yang dihasilkan

ialah ;

Menubuh Persatuan dan Gabungan

Penulis mencadangkan perlunya wujud satu gabungan beberapa pertubuhan badan-badan bukan kerajaan berkaitan pembangunan SAR seperti Persatuan Guru-guru SAR, pengetua-pengetua, bekas guru-guru dan bekas pelajar-pelajar sekolah. Semua pertubuhan tersebut samada peringkat kebangsaan atau negeri dicadangkan mewujudkan satu gabungan besar di bawah satu institusi di kalangan mereka. Gabungan yang dicadangkan ialah Gabungan Persatuan Sekolah-sekolah Agama Rakyat Semenanjung (GASAR). Gabungan ini boleh bertindak sebagai pendesak utama kepada kerajaan untuk mewujudkan Majlis Pendidikan Islam Malaysia.

Sesuatu perubahan dalam organisasi biarlah didesak oleh mereka yang terlibat secara langsung dengan organisasi tersebut secara keseluruhannya. Dalam kajian yang telah dibuat, masalah bantuan perkapita dan penyerapan hanyalah didesak oleh pihak atasan dan tidak melibatkan desakan mereka yang terlibat secara langsung dengan sekolah tersebut. Sebaliknya, sejarah pengambilalihan SAR didesak oleh mereka yang benar-benar terlibat walaupun tedapat juga pihak yang tidak bersetuju dengan pengambilalihan tersebut. Pengambilalihan SAR telah menimbulkan konflik disebabkan perbezaan dalam memahami konsep asas pendidikan dan tujuan asal pengambilalihan.

Tanggungjawab Secara Bersama

Berdasarkan Perlembagaan Persekutuan, Bahagian 2, Perkara 12, Fasal (2) yang menjelaskan tentang tanggungjawab tersebut secara bersama, adalah wajar ia dibuat pindaan perlembagaan bagi menjelaskan lagi tanggungjawab tersebut. Ia boleh dilaksanakan dengan menyenaraikannya melalui Jadual Kesembilan (Senarai Perundangan) dalam Senarai Bersama iaitu senarai ketiga berasaskan kepada Bahagian 6, Bab 1, Perkara 74 dan 77, Perlembagaan Persekutuan.

Di pihak kementerian, mestilah mengakui kecemerlangan beberapa buah sekolah yang ditadbir oleh pihak negeri. Kemampuan pihak negeri dalam memajukan sekolah agama perlu dicontohi oleh kementerian. Kesungguhan membantu kecemerlangan Sekolah Agama Negeri hendaklah diutamakan dengan memberikan kerjasama bantuan yang diperlukan oleh negeri tersebut dan bukan bertujuan perluasan kuasa. Pengambilalihan hanya boleh dilakukan apabila wujudnya kesediaan tinggi pihak Negeri atau pihak sekolah untuk menyerahkannya.

Penyelarasan Sekolah Peringkat Negeri

Dengan itu, penyelarasan perlu dibuat untuk menyatukan sekolah-sekolah tersebut dan menubuhkan beberapa buah sekolah contoh kepada sekolah-sekolah lain. Penulis mencadangkan pihak Negeri seharusnya menerima pakai Enakmen Pengawalan Sekolah-sekolah Agama yang telah digariskan oleh pihak LEPAI. Selain itu, proses penyelarasan ini perlu mengelak daripada proses memusatkan ke semua pentadbiran pendidikan kerana ia akan menyusahkan pentadbiran itu sendiri.

Pihak negeri juga hendaklah mempunyai niat yang baik untuk menyelaraskan sekolah-sekolah tersebut dan bukan bertujuan untuk meredakan konflik di peringkat awal sahaja. Selepas penyelarasan dibuat, sikap lepas tanggungjawab berlaku sehingga mencari alasan untuk menyerahkan kepada pihak lain kerana bebanan kewangan.

Menubuhkan Yayasan, Perbadanan atau Majlis Amanah

Berasaskan kepada permasalahan bantuan kewangan yang terhad dan tidak mampu memajukan sekolah, penulis mencadangkan agar kerajaan menubuhkan sebuah badan berkanun seperti yayasan, perbadanan atau majlis amanah. Ia berbentuk bantuan modal kerajaan dan bantuan bukan kerajaan yang dikumpulkan secara kolektif berasaskan institusi waqaf. Badan ini boleh menerima bantuan kewangan daripada luar Negara jika perlu. Nama badan yang dicadangkan ialah Yayasan Kemajuan Sekolah-sekolah Agama Rakyat Malaysia (YASSAR) atau

Majlis Amanah Pendidikan Islam Malaysia (MAPIM).

Satu cadangan menaik taraf Lembaga Pembangunan Pendidikan Islam (LEPAI) menjadi sebuah perbadanan atau badan korporat perlu disegerakan dan ia pernah dicadangkan sebelum ini. Badan tersebut nanti dicadang agar digabungkan Bahagian Pendidikan Islam di Jabatan Kemajuan Islam Malaysia dan Bahagian Pendidikan dan Moral di Jabatan Pendidikan dan Moral, Kementerian Pendidikan. Badan ini hendaklah diletakkan di bawah Bahagian Hal Ehwal Islam di Jabatan Perdana Menteri dan bertindak sebagai penyelaras dan perantara antara negeri dengan negeri yang lain.

Satu perkara yang perlu disebutkan di sini bahawa satu aset yang besar telah dikumpul untuk mewujudkan sebuah universiti Islam yang dikendalikan oleh Lembaga Bersekutu Pengajian Tinggi Islam Malaysia (LBPAPTIM). Aset tersebut merupakan harta wakaf yang diwasiatkan untuk tujuan penubuhan Universiti Islam⁵⁰. Persoalannya, adakah wang tersebut sudah digunakan untuk tujuan penubuhan universiti Islam atau boleh juga digunakan untuk pembangunan sekolah agama khususnya Sekolah Agama Rakyat yang sedang menghadapi masalah kewangan sekarang. Penulis merasakan adalah sangat perlu aset tersebut dijadikan modal awal penubuhan perbadanan tersebut.

Sekiranya saranan tersebut sukar untuk dilaksanakan, kementerian hendaklah mempertimbangkan kadar bantuan per kapita dan mempelbagai jenis bantuan selain daripada bentuk bantuan yang sedia ada. Bahkan kerajaan sepatutnya memberikan pampasan kepada mereka yang telah keluar dan pernah berkhidmat dalam institusi SAR kerana pengorbanan yang telah ditunjukkan oleh mereka dalam menyumbang pembinaan masyarakat di Malaysia terutamanya bekas guru-guru SAR sejak sebelum dan awal kemerdekaan lagi. Jasa dan pengorbanan mereka adalah satu perkara besar bahkan menjadi bebanan hutang kepada negara pada masa hadapan.

Kesimpulan

Golongan beraliran moden menganggap pengekal Bahasa Arab dan Agama telah mencukupi dalam memajukan pendidikan Islam. Sebaliknya golongan aliran reformis dan tradisonal menganggap pengambilalihan masih belum mencapai matlamat pendidikan Islam sebenar. Penulis bersetuju dengan pendapat terakhir kerana mereka adalah pemilik asal sekolah dan sangat memahami matlamat sebenar penubuhan sekolah tersebut.

Langkah bantuan perkapita , pengambilalihan, penyerapan, penyusunan dan sebagainya masih belum membuktikan usaha tersebut mencapai matlamat sebenar sebagaimana yang dikehendaki oleh kumpulan pendesak sekitar 30 tahun yang lalu. Walau bagaimanapun, ini tidak memadai dan bukan penyelesaian terbaik untuk mencapai tujuan asalnya.

Sesuatu usaha yang dilakukan mempunyai dua tujuan ; tujuan asas dan tujuan sampingan. Penulis tidak menafikan kesungguhan kerajaan dalam membantu kebajikan guru-guru dan masa depan pelajar, tetapi persoalannya adakah ia merupakan tujuan asas atau tujuan sampingan untuk mengukuhkan tujuan asas tadi. Apa yang diperlukan ialah semua pihak yang bertanggungjawab agar tidak berhasrat dan jangan sekali-kali berniat untuk melemahkan atau menjejaskan proses kemajuan Sekolah Agama Rakyat kerana ia telah banyak berjasa kepada negara khususnya dalam pembangunan spiritual masyarakat.

Kesimpulannya, masalah yang dihadapi sekarang ialah bukan soal bantuan, pengambilalihan, penyelarasan, penyerapan dan bantuan per kapita semata-mata tetapi masalah sebenar ialah konflik sekularisasi dalam polisi pendidikan kebangsaan yang telah berlaku sejak awal penjajahan hinggalah ke hari ini. Pertembungan ini telah, sedang dan akan terus berlaku kerana wujudnya dua aliran yang berbeza. Penyelesaiannya perlu difikirkan dengan memperbaharui semula konsep pendidikan Islam sebenar. Penggembelingan pakar pendidikan Islam dan pihak berkuasa perlu diusahakan dalam mempertahankan nilai-nilai Islam tanpa mengenyepikan nilai-nilai moden dan rasional.

⁵⁰ Osman Khalid, *wawancara*, 9 November 2000. (Beliau merupakan bekas Pensyarah FPI UKM dan bekas Setiasaha Seminar Pendidikan Islam Malaysia pada tahun 1972)